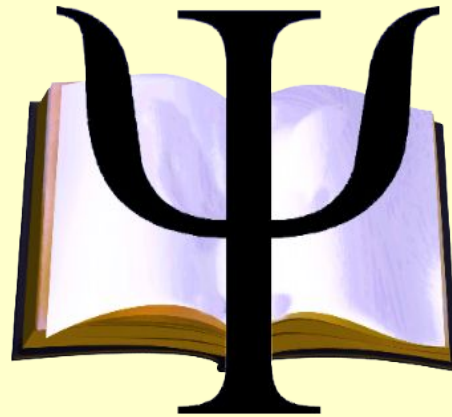

Лекція № 4

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЇ

ПЛАН

1. Характеристика передумов виникнення психології. Донауковий етап становлення психології, його загальна характеристика.
2. Науковий етап розвитку психології. Криза психологічної науки на рубежі XIX-XX ст., її причини та наслідки.
3. Основні напрями психології.
4. Становлення і розвиток вітчизняної психологічної думки.

• Мортон Хант •

ИСТОРИЯ ПСИХОЛОГИИ

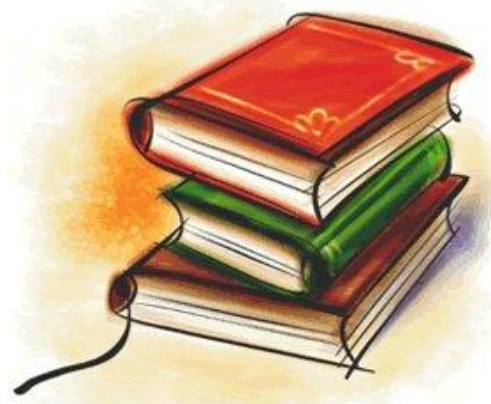

А.Н. Ждан

ИСТОРИЯ ПСИХОЛОГИИ

ОТ АНТИЧНОСТИ
К СОВРЕМЕННОСТИ

М.С. Корольчук
П.П. Криворучко

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Ельга
Ніка-Центр

В. А. РОМЕНЕЦЬ, І. П. МАНОХА

ИСТОРИЯ ПСИХОЛОГИИ

XX СТОЛІТТЯ

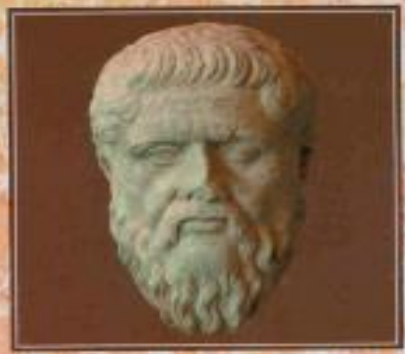

ВИДАВНИЦТВО «ЛИБІДЬ»

88.1
X.86

Луков С. М., Жукова Т. В.

Історія психології

ХОНДОН

1. Характеристика передумов виникнення психології.

Донауковий етап становлення психології, його загальна характеристика

4 першооснови світу :

Вогонь, земля, вода і повітря.

- Матеріальний носій душі - вогняне „начало”

- Душа існує в природі всюди, де є тепло і рух

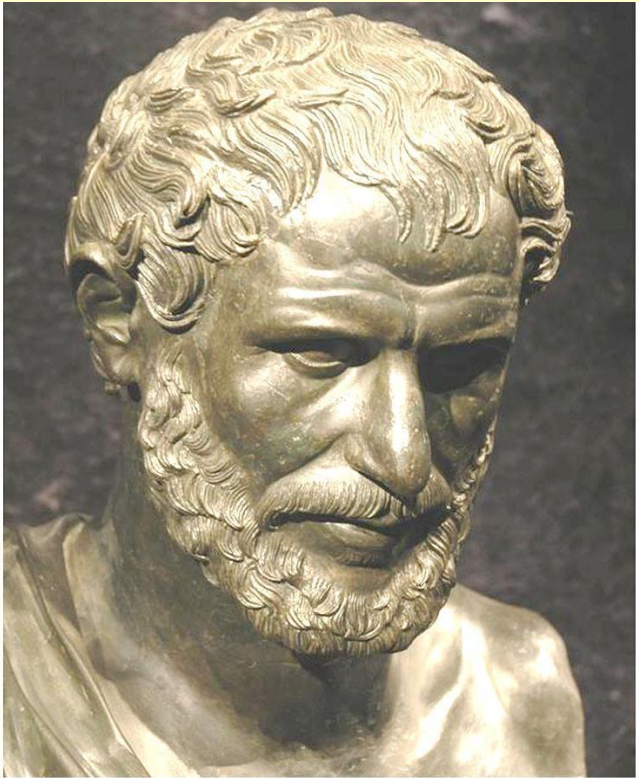
Анімізм

**– віра в прихований за видимими речами вплив духів
(душ)**

**як особливих «агентів» чи «примар»,
що залишають людське тіло з останнім подихом (Піфагор)
і, будучи безсмертними,
вічно мандрують по тілах тварин і рослин.**

Гілозоїзм:

природа усвідомлювалась як єдине матеріальне ціле, наділене життям.

*Космос -
«вічно живий
вогонь»,
а душа – його
іскорка.*

Геракліт

Геракліт:

*«Дитина, у якої душа більш «волога»,
мислить гірше, ніж доросла людина.*

*Так само «п'яний хитається і не
помічає, куди він йде, тому що душа в
нього волога».*

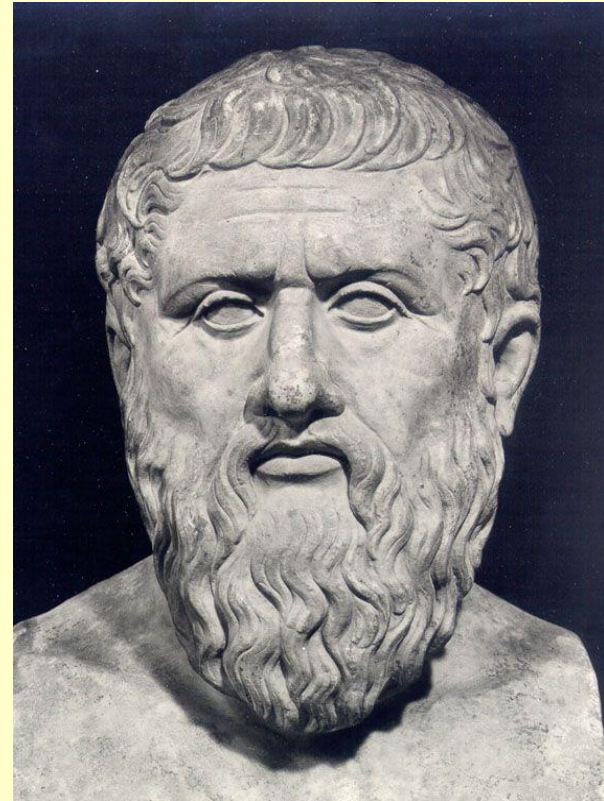
*«Не можна двічі увійти в ту саму річку»
(невпинна течія тіл і душ)*

Лінія Демокрита і Платона

Демокрит

(460 – 370 р.р до н.е.)

Платон

(428 – 348 р.р. до н.е.)

Демокрит:

Психіка матеріальна.

Душа складається із атомів, але тонших, ніж ті, що складають фізичні тіла. Сприйняття світу здійснюється через органи чуття. Невидимі зліпки від речей проникають в душу і залишають слід (праця «Великий світобуд»). Після смерті душа розпорошується в повітрі. Тому смертне не тільки тіло, але й душа.

Демокрит:

Виховання

*може дати людині три дарунки:
**добре мислити, добре
говорити, добре робити.***

*Діти, які вирости в неуцтві,
**подібні до танцюючих між
мечами, поставлених вверх
лезами. Вони гинуть, якщо при
стрибку не потрапляють у те
єдине місце, де варто
поставити ноги.***

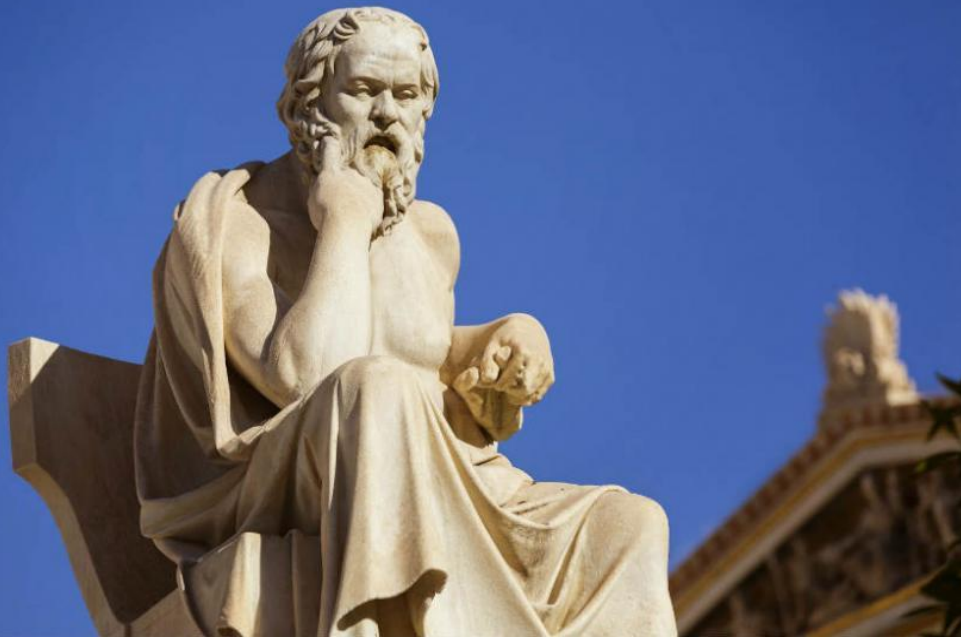
Гіпократ

(бл. 460 до н. е. - бл. 370 до н. е.)

- Погляди мали значення і для медицини, і для філософії (вчення про темперамент).
- Розглядав життя як процес, що змінюється.
- Вчення про єдину стихію замінено вченням про чотири рідини (кров, слиз, жовта жовч, чорна жовч) – версія про 4 типи темпераменту: холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік (гуморальна теорія).

Сократ

(469 до н. е. (469 до н. е., Афіни - 399 до н. е., Афіни))

***Девіз Сократа - «Пізнай самого себе».
Це не звернення «усередину» (поняття про свідомість тоді
ще не було), а до аналізу вчинків і відносин.***

**Зміст філософської діяльності Сократа отримав назву
«діалектика»
- перебування істини за місцем бесіди (сократовий метод).**

Платон:

учень Сократа

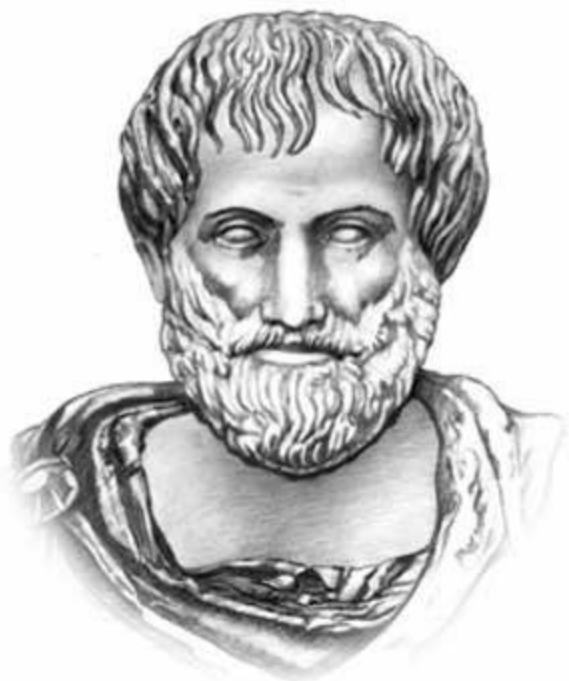
- *Вважав, що душа не має нічого спільного з матерією, вона ідеальна.*
- *Пізнання – це спогад, думки про те, що вона бачила в ідейному світі ще до того, як потрапила в тіло людини.*

Платона називають «князем філософії»

Вважав, що душа потрійна:

- **розум** – в голові;
- **емоції** – в серці;
- **потяги** – в печінці.

Вперше заговорив про пам'ять,
як про самостійний психічний процес
(**відбиток персня на воску**).

АРИСТОТЕЛЬ
384-322 до н. э.

- Світ складається з величезної кількості дрібних неподільних частинок – **атомів**, які мають різну величину і рухливість. Найбільш дрібні з них – це матеріальні носії душі. Атоми душі живуть самотійним життям, можуть проникати в тіло і покидати його. Душа – не самотійна сутність, а форма, спосіб організації живого тіла.

*Був сином медика. Готувався стати медиком.
Навчався в Академії Платона*

*Учитель юного Олександра
Македонського.*

На околиці Афін створив
власну школу, яку назвав

Лікеєм

(на сьогодні назва - ліцей)

*Картина Рафаеля
«Афінська школа»*

*(Платон показує на небо,
а Аристотель – на землю).*

Аристотель виділив три види душі:

- **рослинну** (відповідає за харчування);
- **тваринну** (регулює відчуття);
- **розумну** (відповідає за мислення – «верховний розум», душа безсмертна).

Розробив вікову періодизацію

(до 7р.- формування рослинної душі – режим харчування, гігієна, до 14 р., до21 р.).

На відміну від Платона,
Аристотель підкреслював **роль виховання почуттів**
(особливо через мистецтво,
зокрема, драматичне, явище катарсису)

Катарсис (від давногрецької *κάθαρσις* - підняття,
очищення, оздоровлення)
трактується як особлива, найвища форма трагізму, коли втілення
конфлікту та емоція потрясіння,
що його супроводжує, не пригнічують
своєю безвихідністю, а «очищують» і
«просвітлюють»

Психологічні ідеї середньовічної Європи.

Вплив релігії на розвиток психологічного знання

В епоху середньовічної Європи панувала **схоластика** (від грецького «схоластикос» — шкільний, учений).

Це особливий тип філософствування («шкільна філософія»), що панувала з XI по XVI ст.,

**Фома Аквінський
(1225-1274)**

автор католицької філософії (психології) – **томізму**
(у сучасних умовах неотомізму)
як протесту стихійно-матеріалістичним трактуванням
Аристотеля, у надрах якої зароджувалася **концепція
двоїстої істини.**

Філософія середньовіччя тісно
перепліталась з **теологією**

Вчення про душу стало частиною теології
і перейшло під владу релігії.

До **XVII** століття було, по суті, накладено
заборону на спроби дослідження
душі.

ЕПОХА ВІДРОДЖЕННЯ

звільнила науку і мистецтво від тиску
релігійних уявлень

Нові філософи знову звертаються до
Аристотеля, який тепер з ідола, скованого
церковними догмами схоластики,
перетворюється на символ
вільнодумства.

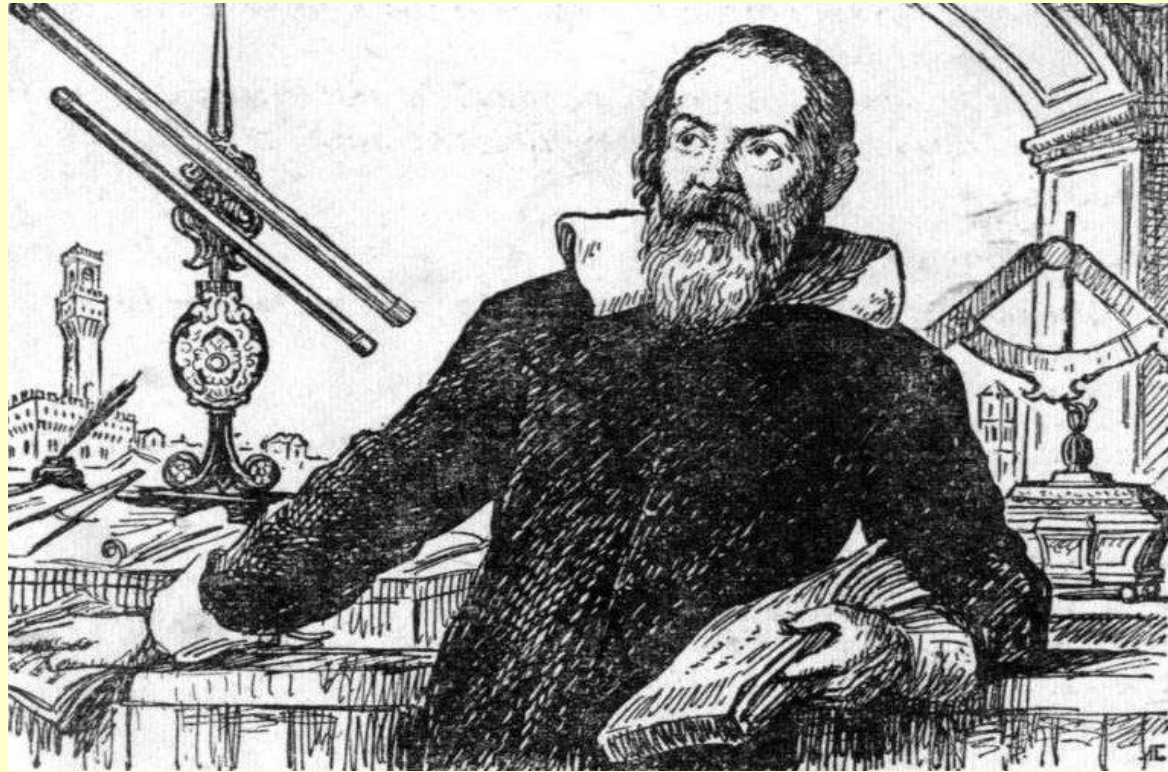
Леонардо да Вінчі
(1452-1519)

*Вища цінність - не божественний розум,
а «божественна наука живопису».*

СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ НОВОГО ЧАСУ

Принципи психологічної думки XVII ст.
Рене Декарт: рефлексивні і «природа
душі».

*Починаючи з XV ст., формуються
передумови становлення психології
як самостійної науки.*

Галілео Галілей
(1564-1642)

*Природа - це система тіл, які рухаються і не володіють
ніякими властивостями, крім геометричних та
механічних*

(все можна пояснити законами механіки)

Рене Декарт

(1596 – 1650)

**«Я мислю, отже,
я існую».**

- Декарт намітив різні підходи до психіки людини і тварини. На його думку, тварини душі не мають, їх поведінка строго детермінована (визначена) зовнішніми умовами.
- Людина, за Декартом, на відмінну від тварини, володіє **свідомістю**, яка нерозривно пов'язана з **мисленням**.
- Вважав, що найбільш загальні ідеї є вродженими, хоч і не відкидав шляху отримання знань із зовнішнього світу. Описав зміст **понять „свідомість” і „рефлекс”**.

Детермінізм – (від лат. „детерміно” – визначаю) – вчення про причинну обумовленість природних, суспільних і психічних явищ.

**Ж. Ламетрі
(1709-1751)**

Основна праця: „Людина-машина”.

**Вчення Декарта про механічну детермінованість
поширив і на людину.**

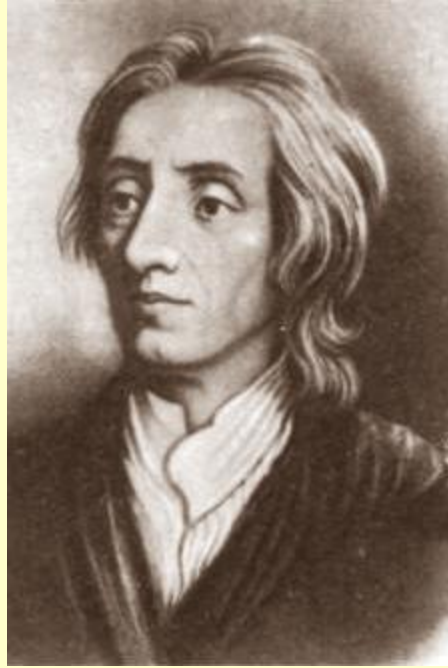

Гофрід-Вільгельм Лейбніц
(1646-1716)

поряд із терміном „свідомість” увів у психологію поняття
„підсвідоме”.

Допускав, що існують безконечно малі **перцепції**
(сприймання), які виникають **підсвідомо**.

Свідомість виникає тоді, коли ми сприймаємо ті уявлення, які
виникли раніше підсвідомо. Це стає можливим завдяки
апперцепції, що включає увагу і пам’ять.

Джон Локк
(1632-1704)

представник **сенсуалізму**

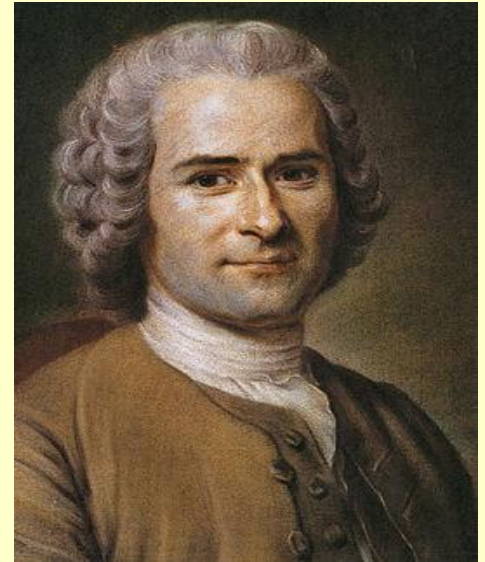
(філософське вчення, яке вважає єдиним джерелом пізнання відчуття)

Головні праці «Досвіди про людський розум», «Про правління»,
«Про виховання».

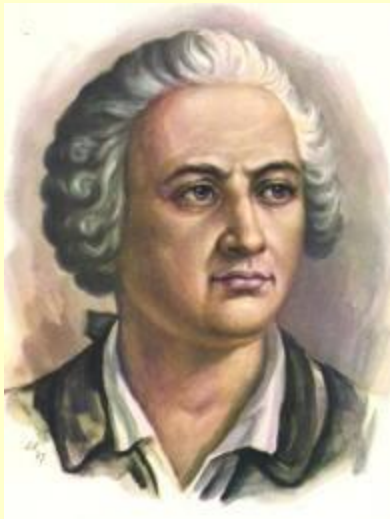
На його думку, психіка новонародженого – це **„чиста” (воскова) дошка** – на якій досвід життя пише свій зміст.

ПСИХОЛОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ФРАНЦУЗЬКИХ ПРОСВІТНИКІВ. ПСИХОЛОГІЯ ЗДІБНОСТЕЙ.

*Вирішальна роль виховання у формуванні людини
Обґрунтована у творах
Ж.-Ж. Руссо (1712-1778).
Відомий твір «Еміль, або про виховання».*

Гельвецій і Дідро розглядали спадковість і середовище як основні фактори психічного розвитку дитини, пов'язуючи їх із проблемою здібностей.

Природничо-наукові передумови психології. Психологія першої половини ХІХ ст.

На початку ХІХ століття були розроблені методологічні передумови виникнення психології як науки.

Перший трактат під назвою „Психологія” з'явився в 1590 році, тобто за 300 років до виділення психології в самостійну науку.

Галузі науки, які підготували ґрунт для виникнення психології:

- 1. Розвиток анатомії і фізіології** призводить до розробки поняття про **рефлекторну дугу**.
- 2. Зародження психіатрії** - починають збиратись факти про **норму і патологію в психіці**.
- 3. Поширення френології** (вчення про зв'язок між зовнішньою формою черепа і розумовими та моральними якостями людини. Сутність теорії: здібності залежать від структури мозку і від кількості клітин мозку, а обриси мозку свідчать про рівень розвитку здібностей людини («карта головного мозку»)).

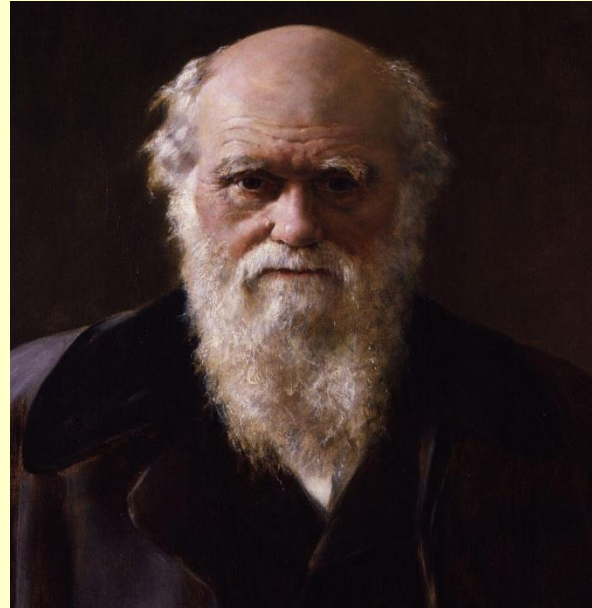
4. Уточнення знань про функції мозку, відкриття чутливих і рухових зон в корі головного мозку.

Брока відкрив моторні центри мозку.

Верніке – чутливі центри мовлення.

Упродовж XIX ст. **мозок** із "сідалища душі" перетворився в орган, що регулює психічну діяльність.

5. Накопичення матеріалів про людину як **біологічну істоту** (медицина, фізіологія, біологія).

Ч.Дарвін
(1809-1882)

Теорія про походження людини з тваринного світу.
«Походження видів шляхом природного добору»,
«Походження людини»,
«Вираження емоцій у тварин і людей».

Зародження психології як самостійної науки.

*Виникла потреба в систематизації
отриманих даних. Перша спроба була
зроблена В.Вундтом*

(1832-1920)

В 1879 р. в Лейпцігу була організована лабораторія експериментальної психології, де досліджувались відчуття, сприймання, асоціації і почуття.

З цього часу почалось систематичне добування наукових фактів експериментальним методом.

Але основним методом залишився інтроспективний, що заважало досліджувати дітей та психічно хворих, які не могли вести самопостереження.